El Figarot

Castells globals

Comparant dos pilars de vuit

Butlletí dels Castellers de Vilafranca SEGONA ÈPOCA PREU 5€

Castells globals

Castellers i govindes, dues maneres de fer castells, es van trobar per saber més uns dels altres. Tres membres de l'expedició catalana a l'Índia ens expliquen el que van viure a Mumbai i la visita dels indis a casa nostra.

Foto: Felix Miró

L'Índia, un país de forts contrastos

Dolors Rovira

L'estiu passat em vaig afegir a la petita expedició que anava a l'Índia per fer el documental sobre les colles castelleres o mandals. Sempre m'havia cridat l'atenció aquest país, la seva cultura, la gent i tota la màgia que se'n desprèn. Ara tenia una bona oportunitat per anar-hi. No em vaig endur cap decepció, tot al contrari, em va sorprendre tot i cada moment que vivia. Van ser onze dies plens d'emocions i molt intensos.

Abans de marxar, m'havien dit que, quan arribaria a l'aeroport, sentiria unes olors molt fortes, i no va ser així. Recordo, però, la foscor en sortir de l'aeroport i unes imatges de dones amb nens al coll que s'acostaven silenciosament i paraven la mà. Els guies que ens esperaven ens feien pujar als taxis de pressa i sense dir ni una paraula, la majoria només parlaven hindú. Ens portaven cap a l'hotel passant per carreteres i carrers plens de barraques i misèria. Allò provocava dintre meu la incertesa del que és desconegut. Aquests dubtes, al cap de pocs dies de conèixer aquella gent, van marxar del tot. Vam saber que eren persones honestes i molt servicials.

Cel gris

L'endemà ens vam adonar que el cel de Mumbai era de color gris i que probablement aquell to ens acompanyaria tots els dies. Era el mateix color de les cases, les barraques, les cares de les persones, els gossos famèlics que voltaven pel carrer, els corbs que remenaven els contenidors de brossa dels carrers, les vaques que passejaven pels carrers i algun elefant amb el seu amo demanant almoines... Tot això, però, contrastava amb els vermells, els blaus intensos, els grocs i els liles dels saris (vestits de les dones), de les imatges dels nombrosos temples, dels mercats multitudinaris de roba i les parades ambulants de fruita degudament ben posada i acolorida.

El davant del nostre hotel era ple de barraques. La primera impressió et feia patir, però, a mesura que t'hi acostaves, veies que s'organitzaven i semblaven feliços vivint d'aquella manera. Cada «forat» era una botiga: sabaters, ferrers, forners, barbers, modistes, drapaires... A les set del matí tot es posava en marxa. De dins aquelles «barraques», en sortien canalla i dones perfectament polides amb els seus vestits. No totes les «barraques» eren així. Vam veure molta més misèria, gent dormint a sota els ponts, a les voreres de les autopistes, tirada pels carrers.

Hospitalitat

M'agradaria explicar la visita al barri de pescadors perquè va ser d'una plasticitat impressionant. Les olors desagradables de peix podrit que vam percebre a l'entrada es van anar diluint a mesura que ens acostàvem al mar. La vista es recreava d'unes imatges fora de sèrie. Va ser com si ens traslladéssim a l'edat mitjana. Moltes barcasses grans arribaven i altres marxaven, els pescadors recollien o cosien xarxes de tots colors. Dones amb coves al cap plens de peixos, el mar, colors i mil colors: verds, blaus, vermells, grocs, marrons... i un silenci de mar. Nosaltres érem els únics diferents. (Un breu incís: a Mumbai quasi no hi ha turistes.)

Trobàvem gent pertot arreu: pels carrers, als trens, a les estacions, als mercats, i no cal dir el dia de l'actuació «castellera». A les places diuen que hi havia entre trenta i quaranta mil persones, i unes cinc-centes colles repartides per tot Mumbai.

Ningú del nostre grup no havia estat mai tan acollit per la gent com a l'Índia. Cada nit anàvem a un barri diferent a veure l'assaig del gran dia. Ens donaven la benvinguda amb flors, ens ungien la cara amb espècies, ens rebien amb traques i timbals, ens posaven uns turbants en senyal de festa, ens oferien begudes, menjar i regals i, sobretot, molta hospitalitat. Ens obrien les humils cases, ens presentaven tota la família; els nens i nenes ens regalaven un somriure i ens demanaven que els escrivíssim els noms a les llibretes; ens demanaven que els féssim fotos... ens deien els seus noms i nosaltres els regalàvem fotos del tres de deu, mentre ells comptaven meravellats els pisos.

Era el moment en què el Fèlix penjava en una paret els pòsters de castells i els explicava qui érem i com eren aquelles construccions. Seguidament, els nostres tres castellers, el Fèlix, el Ramon i la Jordina es camuflaven amb tota la colla i feien castells amb ells.

El dia de la festa gran

El dia 16 d'agost , dia de la gran festa, vam viure una emoció darrere l'altra: places plenes; castells a cada cantonada; aigua de la pluja (quan parava de ploure, tiraven més aigua dels balcons o amb unes mànegues instal·lades dalt d'unes grues); olles penjades amb cordes i garlandes de flors; olles que es trencaven i altres que deixaven perquè no hi arribaven; cases que ens convidaven i ens mostraven els ingredients que posaven a dins les olles que després trencarien; guardaespatlles que ens obrien pas perquè passéssim; camions pintats de mil colors, plens de nois que anaven a fer «castells».

Aquell dia vam sortir de l'hotel a les set del matí i hi vam arribar a mitjanit, després de passar per les places més «castelleres» i gaudir de les seves construccions i d'un protocol molt diferent al que estem acostumats. Tot era una barreja de música, aigua, molta gent, periodistes que ens entrevistaven, polítics que ens presentaven les multituds... moltes emocions i un bon record que ens vam endur cap a casa.

Records d'una trobada amb els govindes de Mumbai

Agustí Corominas

Humanitat, festa i germanor

Si mai aneu a Mumbai durant el mes d'agost o a principis de setembre, és possible que trobeu olles penjant per les places o per les cruïlles dels carrers. No les busqueu, però, com a reclam turístic en grans avingudes ni penseu emportar-vos-les com a record ja que no les trobareu. Aneu als barris populars on es cou la vida de cents de milers de persones, barris atapeïts de gent que no regateja cap esforç ni us farà pagar diners per donar-vos la millor benvinguda que mai hagueu tingut i emportar-vos el cor ple de records. Aquí és on trobareu els govindes, els castellers indis, reunits en mandals (colles); i és que la primera impressió que tens dels castells a l'Índia és la d'una gran humanitat, festa i germanor.

En Vinay, del mandal dels Lord Hanuman Gymko, un noi d'uns vint anys, parla amb passió de com la construcció de les torres ha servit per unir la família, el barri. Cada vegada que assagen els castells en el gris i humitejat pati interior dels blocs de pisos, fan les danses rituals de festa al déu Hanuman i preguen perquè ningú caigui. -De moment ningú ha caigut ni ha pres mal-, comenta satisfet.

Un mandal de dones

La Shalaka, fundadora de la colla de dones, ens comenta la importància del mandal de dones per reivindicar el seu paper dins la societat índia. Ella la va fundar i una de les primeres coses que va sentir quan va pujar en un castell era que podia fer i ser considerada per la seva societat com un home. Les noies amb pantaló curt i samarreta es preparen tot l'any jugant al kabaddi. Un mes abans del Janmashtami assagen sota la llum d'un focus esmorteït en un descampat. Sorprèn veure-les arribar o anar-se'n de l'assaig amb el seu elegant sari enmig d'un barri humil de casetes petites i barraques

L'Ashak Sankard, del mandal Govind Pata, ens diu: -La família creixia i havia d'estar separada per causa de l'espai i vam venir aquí i no teníem res, ni mandal ni temple, i després de fer un equip de kabaddi vam decidir que ens faríem govindes i vam construir un gimnàs-. Actualment al barri de barraques hi ha aigua corrent i lavabos públics ben organitzats. Els Govind Plata van guanyar el millor premi de l'any passat, ni més ni menys que 1.500.000 pessetes! Una quantitat astronòmica per a la societat índia. Van destinar els diners a comprar una furgoneta per atendre les necessitats del barri. La mateixa furgoneta que aquest any ens acompanyava a l'hospital a veure un dels joves que havia pres mal tot fent castells. La seva il·lusió era saludar-nos.

El Janmashtami

I després dels mesos d'assaig arriba el dia del Janmashtami, el gran dia dels govindes, el dia de l'aniversari del déu Krishna, el dia que els govindes surten al carrer a trencar olles. Aquell dia queia una forta pluja monsònica que semblava que inundava la ciutat en un mar. Nosaltres érem a l'hotel, desanimats. De sobte, però, arriba el nostre guia i ens diu que la pluja no espanta els govindes, al contrari, els estimula. Més de 500 colles corrien ja pels barris de Mumbai en camions guarnits i plens de govindes que, amb crits i cants i sota la forta pluja, anaven per la ciutat buscant olles per trencar. Un fenomen que passava pràcticament desapercebut en una ciutat d'uns 19 milions d'habitants. Ara ja sabíem, però, on els havíem d'anar a trobar. La primera lliçó, l'havíem après. Els havíem d'anar a trobar allà on la gent és solidària, acollidora, generosa.

Els carrers i les places d'alguns barris s'omplen de gent, de govindes, que volen trencar l'olla. L'olla que, segons la tradició, l'entremaliat déu Krishna, quan era petit, intentava aconseguir. La volia pel iogurt i la mantega que hi havia dintre (derivats de la llet, aliment principal per a la vida, segons la tradició hindú). La seva mare li va posar ben amunt perquè, com que era tan golafre, no se n'atipés més del compte. El trapella nen Krishna, però, se les va empescar i, amb la col·laboració dels seus amics, pujant uns sobre els altres, aconseguia atipar-se del preuat aliment.

A mida que el matí avança les colles es van concentrant a les places més importants, on les olles són més altes i els premis més abundants. Les places s'omplen de gent fins al punt que és impossible circular. Les colles que s'hi atreveixen van arribant i construeixen els seus millors castells. Però sobretot ha començat la gran festa, festa de música, ball i castells dedicada al déu Krishna, que durarà fins ben entrada la nit. Durarà fins que es vegin les construccions més importants i fins que la colla que hagi fet la millor construcció tingui l'honor de trencar l'olla amb els millors premis.

Si algun dia aneu a Mumbai a veure els «castells», vigileu on aneu, potser no els trobareu. Aneu allà on la gent és amable i generosa; allà on, en acabar l'actuació, els enxanetes de les colles rivals són capaços de saludar-se i de fer-se un petó.

Deu dies amb els govindes a Catalunya

Fèlix Miret

De tot el que vam fer i va passar en aquells intensos deu dies, em quedaria amb les següents «diapositives lèxiques» que us mostro seguidament:

La trucada

Fins que no vaig rebre la trucada dels govindes des de l'aeroport de Suïssa no em vaig acabar de creure que la cosa anava de veritat: els govindes venien a Catalunya.

Seguiment mediàtic

L'anada cap a l'aeroport ja va ser impressionant perquè el telèfon mòbil no parava de sonar:
-Que som de TVE i volíem...
-Però si ja m'heu trucat avui al matí...
-No, que som d'un altre programa.
Els d'informatius de TV3: -On ets?
-Al tren. Me'n vaig a llogar les furgonetes.
-Venim on siguis d'aquí a dues hores...
Amb un trípode plantat al mig de la vorera, ja em veig parlant davant de la càmera dels informatius del migdia sobre la gira dels govindes.

L'Amit

L'Amit va ser el primer de travessar la porta màgica de les arribades i, darrere seu, unes cares que havia conegut en algun racó del transitat Mumbai...

La primera cervesa

En Jordi Simó, que va ser qui ens va acompanyar amb l'altra furgoneta al llarg de tota la gira, va preferir passar per les costes del Garraf perquè veiessin el mar. Només arribar al primer àpat, vaig experimentar una anècdota en el moment en què em disposava a convidar el pare de l'enxaneta a una cervesa. Em va dir que sí, però em va fer esperar un moment. Seguidament va inclinar el cap mirant el sostre, va ajuntar les mans en senyal de pregària, va dir quatre paraules en el seu idioma i em va mirar amb aquells ulls de felicitat per indicar-me que ja podia veure la cervesa perquè el seu déu li havia donat el vistiplau. A partir d'aquell moment, vaig palpar que aquella gent realment venia d'un altre món.

El gurú de Can Cassanyes

Havia de trobar maneres de motivar-los a l'hora de despertar-se, que sempre era una operació molt lenta. Els vaig dir que l'endemà aniríem a veure el gurú, perquè entenguessin que anàvem a veure el fundador de la colla dels Castellers de Vilafranca i que era una persona molt respectada. La nostra sorpresa va ser quan, un cop davant de l'antic portal de Can Cassanyes, amb l'Oriol al replà de pedra, anaven passant en «fila índia» per besar-li els peus i tocar-li els genolls en senyal de respecte i adoració. La visita al seu *quarto* de castells va ser filmada de dalt a baix, amb els comentaris dels castells emmarcats en la veu del mateix Oriol.

L'entrega de camises

L'acte en què els vam donar camises verdes, se'l van prendre com una cerimònia molt important. Vaig comprovar que són molt fidels als símbols i que, al llarg de tota l'estada, em demanaven permís quan altres colles els regalaven samarretes o obsequis d'altres colors.

Una dona entre homes

Cal remarcar que gràcies a la vinguda dels govindes una noia va poder fer castells amb homes, cosa que a l'Índia està totalment prohibida, tot i que a algunes colles de dones les ajuda un nen enxaneta durant els primers anys, Cada cop hi ha més voluntat de trencar aquesta barrera.

Janmashtami a la plaça de la Vila

També em quedaria amb el moment de tirar la corda des de dalt de casa els Huguet a la plaça de la Vila gràcies a la gestió d'en Lluís Galofrè. En aquell moment vaig pensar que o tot sortia molt bé o havia de canviar de poble perquè, en un espai tan casteller, la cosa havia de quedar prou digna. Per sort (o gràcies al déu Krishna...), tot va anar molt bé, i es va trencar el handi amb una plaça plena. Es va crear un ambient molt semblant al que es viu a Mumbai durant el Janmashtami Festival.

Cerimònia completa

Quan vam anar a TV3, un cop havíem acabat d'enregistrar el castell al plató, quan l'actuació representava que ja s'havia acabat, els govindes es van traslladar darrere l'escenari i van continuar entonant el cant tradicional. Així van acabar off-line la seva cerimònia.

Convidats a dinar

Anàvem amb dos taxis per la Diagonal de Barcelona i em sona un altre cop el telèfon: era la propietària d'un restaurant indi de

Foto: Raquel Tarrés/CdV

Barcelona que ens convidava a dinar... Resulta que ens havia vist feia uns segons per TV3. Vam haver de convèncer els taxistes que canviessin de direcció i vam gaudir d'un àpat indi autèntic.

Altres moments

El pilar que es va fer al Saló de Sessions de l'Ajuntament; la ballada dels gegants; la invasió que van fer de la cuina del restaurant de l'Escorxador perquè poguessin cuinar ells mateixos; el Jou comprant verdures el mercat intentant entendre's amb un indi atabalat; el moment en què el Lluís i l'Aleix intentaven dibuixar el castell que havíem de fer combinant castellers i govindes, fent servir dos colors damunt una cartolina blanca; l'assaig multitudinari a Cal Figarot; la cara d'entusiasme quan els vam mostrar vídeos a Cal Figarot, i el dia que van descobrir un pòster de la Muixeranga d'Algemesí gràcies al Salva Cortès.

Nota: En Mr. Índia, la nit abans de marxar cap a l'aeroport, em va dir que, si netejava el terra amb una mica d'aigua abans de fer un pilar, no em cauria mai. Doncs si aquesta temporada em veieu amb una galleda plena d'aigua abans d'aixecar un pilar, no us n'estranyeu...

Comparant dos pilars de vuit

Fèlix Miret

Feia molt de temps que no veia cap pilar de vuit descarregat però, gràcies al viatge a l'Índia de l'agost passat, per uns moments em va quedar al cos una sensació semblant a la que havia sentit a la Diada de Santa Úrsula del 1998, a la plaça del Blat de Valls. Realment vaig poder viure de prop una estructura semblant, fins i tot més alta, en un marc impressionant: la plaça de Thane, a Mumbai, plena d'unes 40.000 persones en silenci; aquest silenci que, fins aquell moment, creia tan nostre.

A banda del silenci que es fa a la plaça quan s'enlaira un pilar de vuit, també es poden establir moltes comparacions més entre el nostre espadat de vuit i la construcció anàloga d'aquests castellers de l'Índia, és a dir, dels govindes. En aquest article analitzaré les diferències i les semblances que hi trobo, sobretot pel que fa a l'estructura. Com que ells no tenen un nom per a cada una de les posicions que componen la construcció, per referir-m'hi faré servir la terminologia catalana que per analogia correspon a cada lloc.

Diferències

L'organització

Encara que de fora sembli que el peu es munta d'una manera molt desordenada, la veritat és que el muntatge de la construcció segueix una gran organització. Fan fins a quatre bases, que s'enfilen a un ritme impressionant. Un cop arriben els puntals a la seva posició, tota l'estructura es queda parada, tensada, com si s'hagués congelat per art de màgia. És clar que aquestes bases no necessiten aguantar molt de pes perquè, al tronc, hi van pocs govindes: fet i fet, el màxim pilar que enlairen «net» és el de tres. Mai no utilitzen quatre persones soles una damunt de l'altra. Tal com he indicat més amunt, la posició de cada govinda no té un nom, només hi donen números. Fan servir un sistema de múltiples escaletes molt elaborat, de manera que el pes no recau sobre una sola rengla.

Persones per pis

Després d'entrevistar dos històrics fundadors de la colla Bal Gopal Mitra Mandal, em vaig interessar pels «mapes» de pinyes, o sigui, el disseny de l'estructura traçat sobre paper. En un full en blanc em van mostrar les tres maneres que tenen de fer el seu «pilar de vuit» (castell màxim per a ells) i que han seguit en els darrers tres anys. Seguint la nostra terminologia, el nombre de govindes a cada posició és el que mostra el quadre següent:

	2004	2005	2006
Pinya	12	10	6
Folre	6	5	4
Manilles	4	4	3
Puntals	3	3	3
Repuntals	2	3	2
Tronc	1	1	1
Dos	1	1	1
Enxaneta	1	1	1

Persones que formen l'anella interior (inside ring). L'anella exterior (outside ring), o sigui els nostres cordons, pot arribar a tenir unes 300 persones.

A aquests nombres, hi hauríem d'afegir una anella interior i una anella exterior, la primera composta de tres agulles a l'alçada de la pinya, el folre i les manilles, que agafarien els genolls dels pisos superiors, i l'altra anella seria una suma d'escaletes i gent de reforç.

L'enxaneta, el puja a les espatlles el mateix dos des del peu de la torre i, quan arriben al sisè pis, es despleguen a l'estil muixeranguer i es col·loca un damunt l'altre.

Si ho comparem amb el nostre pilar de vuit, observem sensibles canvis pel que fa als castellers que ocupen posicions concretes:

Pinya	Folre	Manilles	Quart
60	40	20	1

Quint	Sisè	Dos	Enxaneta
1	1	1	1

El crit
Els components de la pinya i el folre fan un crit sincronitzat impressionant que significa una pregària dedicada al Lord Krixna, d'aquesta manera donen ritme i sincronia al castell.

La «faixa»
No porten faixa. Duen uns tirans que utilitzen per tensar-se els uns amb els altres. El concepte de compactar no l'han aplicat ni individualment ni col·lectivament. Creuen en l'equilibri i la posició complementària.

El tronc
Pel que fa als castellers del tronc, el quart rep l'ajuda d'un contrafort i d'un altre govinda davant seu. Per tant, la seva mida és més un d'un terç que d'un segon convencional com els nostres. El quint és un terç nostre bonissim: ha de posseir un gran equilibri i ser molt lleuger, però també ha de tenir molta potència de cames. El dos és més gran que els nostres perquè ha de pujar amb l'enxaneta a les espatlles. El tronc es desplega seguint una tècnica molt semblant a la de la Muixeranga d'Algemesí.

L'olla
Els govindes han de fer una construcció que els permeti arribar a l'alçada d'una olla o handi que prèviament han penjat a una certa alçada al mig de la plaça. Aleshores, l'enxaneta la trenca amb el cap o amb una peça de ceràmica que porta a la mà.

L'assaig
Els mandals -o sigui, el que nosaltres anomenem colla- també assagen. Cada carrer o barriada fa l'assaig al carrer. Em va sorprendre molt el fang que hi havia a terra i que sempre anessin descalços, llevat del mandal que va aconseguir el primer castell de vuit ara fa uns deu anys, que tenia un espai ben asfaltat.

La plaça
Només hi ha algunes places a Mumbai on es fan castells de vuit pisos. A les altres se'n fan de set o de sis, tot plegat dins d'un sentit de festa que no s'atura en cap moment i que sorprèn. Tot i la gran rivalitat que s'estableix entre els grups, la plaça literalment «balla» a ritme d'un *Dj*. Hi ha unes grues immenses d'on pengen unes mànegues d'aigua connectades a un camió cisterna que va tirant aigua a mesura que el castell va pujant. I això encara que plogui a bots i barrals, però aquesta gent es pren els rituals d'una manera molt estricta.

La dona
No hi ha noies involucrades en el pilar de vuit seu. Elles tenen mandals que només són femenins i aconsegueixen arribar fins als sis pisos.

L'aleta
El que per a nosaltres seria l'aleta del castell, l'enxaneta la fa ajuntant les dues mans amb els braços estirats en direcció vertical. En el cas de la construcció de vuit pisos, no trenquen l'olla perquè, a la plaça de Thane, la hi pengen més amunt per provocar la superació amb vista a l'any següent. Així els govindes poden tenir un nou objectiu: arribar al novè pis? Es veu que el van provar, però no el van carregar.

Els enxanetes
Ja he comentat abans que l'enxaneta puja des de baix fins al seu pis a sobre de les espatlles del dos, o sigui, que ell sol no s'enfila. Una altra diferència que sobta molt és que, un cop finalitzada l'actuació, els enxanetes de les colles rivals pugen al balcó de l'Ajuntament i s'hi fan una abraçada per mostrar que la rivalitat és simbòlica.

El quart
El quart no tira cap mocador ni fa cap crit de guerra.

Semblances

El cap de pinyes
Hi ha una figura semblant al que nosaltres anomenem cap de pinyes. Lògicament, aquest dóna ordres i puja damunt les espatlles d'un casteller perquè tothom el vegi mentre crida els noms. Potser fóra bo de trobar un punt alt per al nostre cap i que així pugui veure ràpidament a tothom.

El silenci
He destacat al començament que em va impressionar el silenci que es feia a la plaça quan es provava la construcció de vuit pisos. Tot al revés del que passa quan se n'intenten de set. En el de vuit, la música s'atura i la gent emmudeix, tal com passa (o passava) quan aquí intentem castells de gamma extra i sobretot el pilar de vuit (de fet, el so de la gralla és l'únic que trenca el silenci).

Els símbols
Tant ells com nosaltres tenim uns «sants» que marquen les diades tradicionals, als quals advoquem perquè ens ajudin (tot i que també confiem la nostra sort a l'assaig i a la feina ben feta). Els govindes actuen un dia a l'any, quan es commemora el naixement del déu Krixna Govinda. Aquest dia, el Jahmashtami, no sempre coincideix d'un any a l'altre en el nostre calendari i acostuma ser a l'agost o a començament de setembre.

El local
Només alguns mandals tenen local. Un dels que vam visitar tenia un gimnàs incorporat i una sala de trofeus i fotos. Es tractava del primer mandal que havia aconseguit el pilar de vuit a l'Índia i es notava que el grup estava molt organitzat.

La concentració
L'última semblança que remarco és el moment de màxima concentració abans d'intentar una construcció. Tant allà com aquí es percep en les mirades i en els gestos el sentit de responsabilitat.

Foto: Fèlix Miró

